

III. GLOTTODYDAKTYKA

Dorota Dziewanowska

ANALIZA DANYCH EMPIRYCZNYCH UZYSKANYCH METODĄ REPRODUKTYWNO- -KREATYWNĄ, W KLASIE V W TOKU EKSPERYMENTALNEGO NAUCZANIA JĘZYKA ROSYJSKIEGO

W roku szkolnym 1984/85 w klasie V Szkoły Podstawowej nr 35 w Krakowie autorka niniejszego artykułu podjęła nauczanie eksperymentalne języka rosyjskiego metodą reproduktywno-kreatywną¹. Nauczanie odbywało się na podstawie podręcznika eksperymentalnego². Eksperyment pozwolił na weryfikację podręcznika oraz dodatkowych materiałów glottodydaktycznych stanowiących jego obudowę³.

Klasa eksperymentalna liczyła 22 uczniów. Nie byli oni dobierani pod względem zdolności ogólnych ani językowych i stanowili przeciętny zespół uczniowski. Wybór klasy wynikał z faktu, że Szkoła Podstawowa nr 35, posiadająca status szkoły-laboratorium WSP w Krakowie, udostępniła jedną z dwóch klas piątych dla nauczania eksperymentalnego. Prowadząca eksperyment posiadała 3-letni staż pracy w szkole podstawowej oraz roczny staż pracy w Instytucie Filologii Rosyjskiej WSP w Krakowie na etacie asystenta-stażysty.

Zgodnie z założeniami metody reproduktywno-kreatywnej, nauczanie w klasie piątej przebiegało w trzech etapach:

- etap I - kurs alfabetyczno-artykulacyjny (obejmujący 30 jednostek lekcyjnych),
- etap II - kurs intonacyjny (obejmujący 16 jednostek lekcyjnych),
- etap III - kurs zasadniczy (trwający do końca nauki w klasie V).

Pod koniec każdego z trzech etapów oraz w ostatnim miesiącu nauki w klasie eksperymentalnej przeprowadzono testy

badające poprawność artykulacyjną, intonacyjną oraz opanowanie sprawności mówienia, czytania i pisania. Analogiczne testy przeprowadzono w klasie kontrolnej, która została wytypowana przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w Krakowie według kryteriów zaproponowanych przez dyrekcję Instytutu Filologii Rosyjskiej WSP w Krakowie, w myśl których, nauczyciel prowadzący tę klasę powinien być magistrem filologii rosyjskiej, absolwentem Uniwersytetu Jagiellońskiego posiadającym co najmniej 5-letni staż pracy w szkole podstawowej oraz legitymującym się dobrą opinią w pracy zawodowej. Klasa kontrolna liczyła 24 uczniów, nie dobieranych pod względem uzdolnień ogólnych i językowych.

Zarówno klasa eksperymentalna, jak i kontrolna rekrutowały się z dzieci zamieszkałych na terenie nowych osiedli składających się z bloków mieszkalnych i pewnej ilości położonych obok domków jednorodzinnych.

Test artykulacyjny w klasie eksperymentalnej przeprowadzono w pierwszym tygodniu listopada, tj. po zakończeniu I etapu nauczania (tzw. kursu alfabetyczno-artykulacyjnego).

Test obejmował 30 zjawisk artykulacyjnych. Składał się on z 35 nie skomplikowanych pod względem leksykalnym i gramatycznym zdań, zawierających 113 wyrazów. Ze względów dydaktycznych test podzielono na 4 części. Część I zawierała 9 zdań, część II - 11 zdań, część III - 7 zdań i część IV - 9 zdań. Odczytywane przez uczniów zdania rejestrowano na taśmie magnetofonowej. Testowanie odbywało się indywidualnie. Uczniów nie informowano, jakie zjawiska językowe podlegają badaniu.

Za podstawę statystycznej analizy testu przyjęto wskaźnik poprawności artykulacyjnej. Jest to stosunek liczby prawidłowych zastosowań do liczby możliwych zastosowań danej zasady artykulacyjnej w teście, wyrażony w procentach.

Analiza testu wykazała, że wskaźnik poprawności artykulacyjnej uczniów eksperymentalnej klasy V wahał się w granicach od 63,3% do 100%. Średni wskaźnik poprawności arty-

kulacyjnej w tej klasie można uznać za wysoki, wynosił on 93,2%.

Analiza testu pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. W klasie piątej możliwe jest osiągnięcie dużej poprawności artykulacyjnej uczniów.

2. Największą trudność sprawia uczniom opanowanie następujących zjawisk artykulacyjnych:

- artykulacja [i'e], [i'ə], [i'u], reprezentowanych przez grafemy "e", "я", "ю" w sylabach poakcentowych (wskaźnik poprawności 63,3%),
- artykulacja połączeń "KB", "TB", "LB" (wskaźnik poprawności 77,2%),
- artykulacja [i'e], [i'u], reprezentowanych przez grafemy "e", "я", "ю" na początku wyrazu, po samogłosce oraz po znaku "ь" i "Ъ" w sylabach przedakcentowych (wskaźnik poprawności 81,8%),
- artykulacja [i'e], [i'ə], [i'u], reprezentowanych przez grafemy "e", "я", "ю" po samogłosce oraz po znaku "ь" i "Ъ" w sylabach poakcentowych (wskaźnik poprawności 82,7%),
- artykulacja zakończenia -ТCЯ (wskaźnik poprawności 84%).

3. Świadome opanowanie przez uczniów zasad artykulacyjnych pozwala na samokontrolę oraz autokorekcję.

W klasie kontrolnej testowanie rozpoczęto dopiero w drugiej połowie stycznia i zakończono w ostatnim tygodniu lutego. Postępowanie takie było podyktowane tym, że dopiero w styczniu uczniowie klasy kontrolnej zakończyli naukę alfabetu rosyjskiego.

W klasie kontrolnej analizie podlegały te same zjawiska artykulacyjne co w klasie eksperymentalnej (mimo iż w obowiązującym podręczniku dla klasy V brak wielu reguł artykulacyjnych), bowiem wszystkie zjawiska zawarte w teście wchodzą w zakres programu dla szkoły podstawowej⁴.

Wyniki testu świadczą o niskim poziomie poprawności artykulacyjnej uczniów klasy kontrolnej. W klasie tej w odniesieniu do 12 zasad artykulacyjnych odnotowano wskaźnik równy zeru. Dla zasad artykulacyjnych, których poziom opanowania w klasie kontrolnej był zerowy, w klasie eksperymentalnej wskaźnik poprawności wahał się w granicach między 63,3% a 96,9%.

Dla pozostałych 18 zjawisk artykulacyjnych wskaźnik poprawności w klasie kontrolnej wahał się w granicach od 34% do 86,8%. Średni wskaźnik poprawności artykulacyjnej w klasie kontrolnej wyniósł zaledwie 48,7%

Na podstawie porównania wyników testu przeprowadzonego w klasie eksperymentalnej oraz kontrolnej można sformułować wniosek, że nauczanie artykulacji rosyjskiej w klasie V w oparciu o metodę reproduktywno-kreatywną przynosi znacznie lepsze efekty niż nauczanie tradycyjne

Poziom poprawności intonemetycznej uczniów klasy eksperymentalnej zmierzono na podstawie czterech oddzielnych testów. Trzy pierwsze testy były przeprowadzone w odstępach miesięcznych, w okresie od grudnia do lutego, zaś ostatni - pod koniec roku szkolnego, co pozwoliło ustalić zakres nawyków intonemetycznych ukształtowanych u uczniów zarówno w ramach II etapu eksperymentu, jak i dalszego toku nauczania.

Celem testu nr 1 było sprawdzenie umiejętności rozpoznawania i oznaczania podstawowych konstrukcji intonacyjnych (IK-1, IK-2, IK-2a, IK-3, IK-4 i IK-5). Był to test pisemny, składający się z krótkich zdań reprezentujących poszczególne konstrukcje intonacyjne

Test nr 2 polegał na odczytaniu 16 zdań z oznaczoną intonacją. Każda z 6 konstrukcji intonacyjnych była reprezentowana przez 2 lub 3 zdania. Celem testu było sprawdzenie umiejętności zastosowania konstrukcji intonacyjnej ze zmianą centrum intonacyjnego oraz umiejętności odczytywania identycznych zdań z zastosowaniem różnych konstrukcji intonacyjnych.

Testy nr 3 i 4 polegały na odczytaniu tekstów dialogowych zawierających zdania bez oznaczonej intonacji.

Za wskaźnik poprawności intonematurycznej przyjęto stosunek ilości poprawnych użyć do ilości możliwych użyć konstrukcji intonacyjnych w tekście, wyrażony w procentach.

Poziom poprawności intonematurycznej osiągnięty przez uczniów klasy eksperymentalnej na podstawie testów 1 - 4 ilustruje podane niżej zestawienie:

test nr 1 - średni wskaźnik poprawności intonematurycznej - 77,2%
test nr 2 - średni wskaźnik poprawności intonematurycznej - 94,6%
test nr 3 - średni wskaźnik poprawności intonematurycznej - 93,
test nr 4 - średni wskaźnik poprawności intonematurycznej - 94,8%.

Z analizy testów wynika, że ilość błędnych zastosowań konstrukcji intonacyjnych w klasie eksperymentalnej wynosiła średnio zaledwie 5% i wahała się w odniesieniu do poszczególnych konstrukcji intonacyjnych od 0% do 13,6%.

Można zatem stwierdzić, że uczniowie klasy eksperymentalnej w zadowalającym stopniu opanowali poszczególne konstrukcje intonacyjne i wykazali umiejętność ich praktycznego stosowania. Na uwagę zasługuje także fakt, że uczniowie ci wykazali zdolność autokorekcji w czasie wykonywania testów.

W klasie kontrolnej przeprowadzono tylko jeden test intonacyjny (test nr 3). Wymagał on zastosowania konstrukcji intonacyjnych: IK-1, IK-2, IK-3 i IK-4, które powinny być znane uczniom tej klasy. Test ten polegał na odczytywaniu zdań bez oznaczeń intonacyjnych. Składał się on z dwóch dialogów zawierających krótkie repliki, które niemal w nie zmienionej postaci zaczerpnięto z obowiązującego podręcznika dla klasy V.

Przeprowadzenie trzech pozostałych testów intonacyjnych w klasie kontrolnej było niemożliwe, ponieważ badały one umiejętności określania typu konstrukcji intonacyjnej i oznaczania centrum intonacyjnego, której nie można było wymagać od uczniów tej klasy. Ponadto w testach nr 1, 2 i 4 występowały konstrukcje intonacyjne IK-2a i IK-5, nie znane uczniom klasy kontrolnej.

Obliczony na podstawie testu średni wskaźnik poprawności intonematu w klasie kontrolnej był niski i wynosił zaledwie 36,4%. Przypomnijmy, że w tym samym teście przeprowadzonym w klasie eksperymentalnej (test nr 3), średni wskaźnik poprawności wyniósł 93,7%.

Błędy intonematu, występujące u uczniów klasy kontrolnej, można podzielić na:

1. błędy polegające na nieprawidłowym wyborze konstrukcji intonacyjnej,

2. błędy polegające na nieprawidłowym przebiegu linii melodycznej,

3. błędy polegające na nieprawidłowym umiejscowieniu centrum intonacyjnego.

Za główne przyczyny powstawania błędów intonematu można uznać:

1. teoretyczną i praktyczną nieznaną zasad intonacyjnych,

2. silną interferencję języka polskiego,

3. słabo opanowaną sprawność głośniego czytania.

Należy stwierdzić, że w odniesieniu do klasy kontrolnej w zasadzie nie można mówić o świadomym wyborze konstrukcji intonacyjnych. Brak elementarnej wiedzy w tym zakresie powodował, że wybór był dokonywany przez uczniów na zasadzie przypadku lub stosowania konstrukcji właściwych językowi polskiemu. Niewłaściwy wybór konstrukcji intonacyjnej determinował nieprawidłowości w przebiegu linii melodycznej.

Test wykazał całkowitą nieumiejętność zastosowania przez uczniów klasy kontrolnej trzeciej konstrukcji intonacyjnej. Przyczynę zniekształcania linii melodycznej IK-3 można upatrywać nie tylko w silnym wpływie interferencji języka polskiego, ale także w nieprawidłowym schemacie, ilustrującym przebieg linii melodycznej IK-3, który zamieszczono w obowiązującym podręczniku dla klasy V.

Podsumowując analizę testu należy stwierdzić, że poziom poprawności intonematu u uczniów klasy kontrolnej był

znacznie niższy w zestawieniu z wynikami uzyskanymi przez uczniów klasy eksperymentalnej. Można zatem sformułować wniosek, że świadome opanowanie zasad intonacji rosyjskiej oraz wykonywanie odpowiednich ćwiczeń sprzyja kształtowaniu nawyków w tym zakresie.

Pod koniec roku szkolnego (w miesiącach maju i czerwcu) w klasie eksperymentalnej przeprowadzono cztery testy, kontrolujące poziom sprawności mówienia. Testy owe dostarczyły bardzo obszernego materiału badawczego, którego szczegółowa analiza przerasta ramy niniejszego artykułu. Ograniczymy się do omówienia jednego z czterech testów mówienia.

Test mówienia nr 1, przeprowadzony w maju, obejmował wypowiedzi związane z osobą ucznia, jego rodzeństwem i rodzicami. Test składał się z dwóch części (A i B).

Część A polegała na udzielaniu w języku rosyjskim odpowiedzi pełnymi zdaniem na zadawane przez testującego pytania, sformułowane w języku polskim. Zadając pytania w języku polskim, eliminowano możliwość sugerowania uczniowi konstrukcji zdaniowej i innych środków językowych, jakich winien był on użyć w odpowiedzi.

W części B zadanie ucznia polegało na ułożeniu krótkiego opowiadania na podstawie odpowiedzi udzielonych w części A. Odpowiadając uczeń miał prawo wykroczyć poza ramy pytań z części A testu lub zmienić kolejność zdań. Odpowiedzi uczniów na podstawie części A i B testu nagrywano na taśmę magnetofonową.

Testem mówienia nr 1 objęci zostali także uczniowie klasy kontrolnej. W porównaniu z testem, przeznaczonym dla klasy eksperymentalnej, w klasie kontrolnej z części A testu wyłączono trzy pytania (nr 3, 7, 8), dotyczące kategorii semantycznej 21, która nie jest objęta programem dla klasy V. W klasie eksperymentalnej włączenie do testu dodatkowych pytań, zawierających kategorię semantyczną 21, było możliwe bowiem znalazła ona odzwierciedlenie w podręczniku eksperymentalnym i była utrwalana w toku nauczania.

Niektóre dane, uzyskane na podstawie testu mówienia nr 1, ilustruje podane niżej zestawienie:

Część A (odpowiedzi na pytania)

	klasa eksperymentalna	klasa kontrolna
Średni czas odpowiedzi	95 sek.	98 sek.
Średnia ilość zdań wypowiedzianych przez jednego ucznia	15	8,5
Średnia ilość zdań poprawnych	14,5	4,5
Średnia ilość wyrazów użytych przez ucznia w zdaniach poprawnych	50,7	13,3

Część B (wypowiedź zbiorcza)

	klasa eksperymentalna	klasa kontrolna
Średni czas wypowiedzi	32 sek.	46 sek.
Średnia ilość zdań wypowiedzianych przez jednego ucznia	15	5,5
Średnia ilość zdań poprawnych	14	3,7
Średnia ilość wyrazów użytych przez ucznia w zdaniach poprawnych	53	13

Przytoczone zestawienie przemawia na korzyść uczniów klasy eksperymentalnej, którzy w porównaniu z uczniami klasy kontrolnej w krótszym czasie są w stanie wypowiedzieć niemal czterokrotnie większą ilość zdań całkowicie poprawnych.

Na uwagę zasługuje fakt, że w klasie eksperymentalnej spośród 22 testowanych tylko jeden uczeń nie udzielił odpo-

wiedzi na niektóre pytania z części A testu. Dla skonstruowania wypowiedzi zbiorczej (część B testu) uczniowie klasy eksperymentalnej potrzebowali znacznie mniej czasu w porównaniu z częścią A. Ponadto należy wskazać, że do wypowiedzi zbiorczej 11 uczniów wprowadziło zdania dodatkowe (wykraczające poza pytania części A) w łącznej liczbie 31. Zdania te nie odbiegały od określonego w teście tematu wypowiedzi. Na uwagę zasługuje także fakt, że zdania zawarte w wypowiedzi zbiorczej były ze sobą powiązane i składały się na logiczną całość. W klasie eksperymentalnej nie odnotowano ani jednego przypadku chaotycznego zestawiania zdań przez uczniów.

Podsumowując wyniki obu części testu, można stwierdzić, że w klasie eksperymentalnej poziom sprawności mówienia jest zadowalający. Średnio na jednego ucznia przypada 28 całkowicie poprawnych zdań, zawierających 103 wyrazy, oraz zaledwie 1 zdanie niepoprawne. Średnia ilość błędów popełnionych przez jednego ucznia w całym teście wynosi 1.

Interesująco przedstawiają się dane dotyczące autokorekcji dokonywanej przez uczniów klasy eksperymentalnej. O ile w części A w ramach zdań całkowicie poprawnych uczniowie dokonywali autokorekcji 47 razy, to w części B - tylko 36 razy.

Autokorekcja dowodzi, że nauczanie oparte na podstawie kognitywnej przynosi pozytywne efekty.

Wyniki testu mówienia nr 1, uzyskane przez uczniów klasy kontrolnej, są znacznie niższe w porównaniu z wynikami klasy eksperymentalnej. W klasie kontrolnej, w ramach części A testu, średnia ilość zdań poprawnych (4,5) była niemal równa średniej ilości zdań niepoprawnych (4). Warto zwrócić uwagę na fakt, że w klasie eksperymentalnej za zdania niepoprawne uznawano te, które zawierały jeden i więcej błędów leksykalno-gramatycznych, natomiast w klasie kontrolnej problem zdań niepoprawnych okazał się bardziej złożony. Obok błędów leksykalno-gramatycznych w zdaniach występowały wyrazy polskie. Częstym zjawiskiem było także udzielanie pełnych odpowiedzi w języku polskim. W 24-osobowej klasie kontrolnej za-

ledwie 4 uczniów nie wprowadziło do swoich odpowiedzi wyrazów polskich. Około 20 uczniów pozostawiło bez odpowiedzi od 1 do 7 pytań części A testu. Łącznie wypowiedzi zerowych odnotowano 70.

Średni czas wypowiedzi w ramach części B testu w porównaniu z częścią A uległ w klasie kontrolnej skróceniu o 52 sekundy. Równocześnie zmniejszyła się średnia ilość zdań, składających się na wypowiedź zbiorczą (5,5 zdania), a także zmniejszyła się średnia ilość zdań poprawnych (3,7). W ramach części A jeden uczeń wypowiadał średnio 8,5 zdania, w tym 4,5 zdań poprawnych. Uczniowie klasy kontrolnej w wypowiedzi zbiorczej pomijali od 3 do 10 zdań, wypowiedzianych w pierwszej części testu. Zaledwie sześciu uczniów uzupełniło swoją wypowiedź dodatkowym zdaniem i tylko jeden uczeń wypowiedział 4 zdania dodatkowe. Łącznie uczniowie klasy kontrolnej do części B testu wprowadzili 10 zdań dodatkowych, przy czym 5 z nich stanowiły zdania niepoprawne. Test wykazał niezdolność uczniów klasy kontrolnej do samokontroli (łącznie odnotowano zaledwie 6 przypadków autokorekcji).

W pierwszej połowie czerwca obie klasy, zarówno eksperymentalna, jak i kontrolna, zostały objęte testem, badającym poziom ukształtowania sprawności głośnego czytania. Test oparto na preparowanym tekście ciągłym, dotyczącym tematu "Moskwa". W tekście wykorzystano znany uczniom materiał językowy, zarówno bowiem w podręczniku eksperymentalnym, jak obowiązującym podręczniku dla klasy V znajdują się teksty związane z Moskwą. Zdania zawarte w teście nie stanowiły jednak wierne go powtórzenia zdań występujących w tekstach podręcznikowych.

Ponieważ w klasie piątej (zarówno eksperymentalnej, jak i kontrolnej) nauczanie akcentuacji odbywa się głównie w drodze osłuchania się uczniów, test zawierał oznaczenia akcentowe, nie wprowadzono doń natomiast oznaczeń intonacyjnych (które nie są znane uczniom klasy kontrolnej).

Testowanie odbywało się indywidualnie. Bezpośrednio po

otrzymaniu testu każdy z uczniów miał prawo jednokrotnie przeczytać tekst po cichu. Zarówno w klasie eksperymentalnej, jak i kontrolnej wszyscy uczniowie skorzystali z tego prawa, należy jednak dodać, że wielu uczniów klasy kontrolnej zwracało się do testującego z prośbą o pozwolenie na powtórne przygotowanie czytania. W klasie tej uczniowie prosili także testującego, aby pomógł im odczytać wyraz lub zidentyfikować literę. Testujący był zmuszony odmówić uczniom pomocy, aby zachować przyjęte zasady testowania.

Wyniki testu czytania ilustruje podane niżej zestawienie:

	klasa eksperymentalna	klasa kontrolna
Średni czas czytania	56,8 sek.	90,8 sek.
Ilość leksemów w teście	286	286
Zdania odczytane z poprawną intonacją	99,6%	58%
Wyrazy odczytane poprawnie	97,6%	54,7%
Wyrazy zniekształcone	0,4%	13,6%
Wyrazy błędnie akcentowane	0,9%	24,7%
Wyrazy odczytane z błędną artykulacją	0,8%	33%

Na podstawie tych danych można stwierdzić, że uczniowie klasy eksperymentalnej zadowalająco opanowali sprawność głośnego czytania. W klasie tej ilość wyrazów odczytanych niepoprawnie jest niewielka. Procent wyrazów zniekształconych, jak i wyrazów błędnie akcentowanych, a także wyrazów odczytanych z niepoprawną artykulacją, obliczony w stosunku do ogólnej ilości leksemów zawartych w teście (286 leksemów), jest bliższy zeru.

W klasie kontrolnej wyniki testu czytania są znacznie niższe. Należy wskazać na stosunkowo słabe tempo czytania uczniów i na niewielki procent wyrazów odczytanych poprawnie. W klasie tej często zdarzały się przypadki popełniania w jednym wyrazie kilku błędów, np. błędu polegającego na

zniekształcaniu wyrazu oraz błędu artykulacyjnego. Błędy tego typu odnotowywano oddzielnie, dlatego też łączny procent wyrazów zniekształconych, wyrazów błędnie akcentowanych i wyrazów odczytanych z błędną artykulacją wyniósł 71,3%, podczas gdy wyrazy odczytane poprawnie stanowiły 54,7%.

Przed końcem roku szkolnego w klasie eksperymentalnej i kontrolnej przeprowadzono test pisania, którego celem było sprawdzenie poziomu poprawności ortograficznej. Test dotyczył podstawowych zasad ortograficznych przewidzianych w aktualnym programie nauczania języka rosyjskiego dla klasy V.

Za podstawę statystycznej analizy testu przyjęto wskaźnik poprawności ortograficznej. Jest to stosunek liczby prawidłowych zastosowań do liczby możliwych zastosowań danej zasady ortograficznej w teście wyrażony w procentach.

Lista badanych zjawisk ortograficznych i wyniki testu przedstawiają się następująco:

	klasa eksperymentalna	klasa kontrolna
Pisownia samogłosek po syczących	78,7%	44,4%
Pisownia jotowanych po syczących	71,5%	66,6%
Pisownia zakończeń bezokolicznika	95,4%	27,7%
Pisownia końcówek 3 os. l.poj. czasu teraźniejszego czasownika	81,8%	44,4%
Pisownia znaku "Ъ" (oprócz zakończeń bezokolicznika)	92,8%	48,8%
Pisownia znaku "ь"	100%	33,3%

Średni wskaźnik poprawności ortograficznej uczniów klasy eksperymentalnej wyniósł 85%. Można przypuszczać, że wpłynęło na to nie tylko dobre opanowanie reguł ortograficznych, ale również znajomość zasad wymowy, która ułatwiła uczniom klasy eksperymentalnej zrozumienie zjawisk ortograficznych, czego dowodem jest zdolność do dokonywania autokorekcji dotyczącej pisowni znaku "ь" (w wyrazach: "МАЛЬЧИК", "СЕМЬЯ", "ПЬЁТ", "ТЕТРАДЬ").

Warto podkreślić, że test został rozwiązany w całości przez wszystkich uczniów klasy eksperymentalnej. Nie odnotowano ani jednego przypadku niewykonania zadania testowego lub jego części.

Średni wskaźnik poprawności ortograficznej uzyskany w klasie kontrolnej wyniósł 46,8%. Na wynik ten wpłynęły nie tylko błędy ujawnione w teście, ale również fakt pozostawienia przez uczniów szeregu nierozwiązanych przykładów lub całych zadań testowych. W 24-osobowej klasie kontrolnej 4 uczniów nie rozwiązało w całości jednego z zadań testu, 1 uczeń nie rozwiązał dwóch zadań, zaś 12 uczniów pozostawiło w całym teście od 1 do 7 nierozwiązanych przykładów. Fakt ten świadczy o braku wiadomości z zakresu ortografii.

Najbardziej charakterystyczne dla uczniów klasy kontrolnej były błędy, polegające na nieprawidłowym zapisie graficznym samogłosek jotowanych, np. w miejsce "ё" uczniowie pisali "ю" lub w miejsce "е" pisali "и". Spora ilość błędów związana była także z pisownią połączeń "ши", "жи".

W klasie kontrolnej 20 uczniów miało trudności z rozróżnieniem pisowni znaku "ь" i znaku "ъ", np. w wyrazach "ПОМОГАЕШЬ", "ШЕСТЬ", "СМОТРИШЬ".

Częstym zjawiskiem było także zniekształcanie wyrazów poprzez wpisanie w wykropkowane miejsca niewłaściwych połączeń literowych, np. w wyrazie "ЖЁЛТЫЙ" w miejsce połączenia "жё" uczniowie pisali "жу" lub w wyrazie "ЧЁРНАЯ" w miejsce sylaby "чё" uczniowie pisali "ча".

Wyniki przeprowadzonych przez nas badań świadczą o skuteczności nauczania metodą reproduktywno-kreatywną w klasie 7.

Експерымент дыдактычны, становячы падставу амавіяных вышэй бадань, быў у року 1985/86 кантынуаваны ў класіе VI. Амавіенне яго вынікаў вымага адрэбнаго студыюм.

ПРЫПІСЫ

¹ О методіе репродуктывно-кратыўнеј зоб. Јануш Хензел, Научанне језыка росыјскаго методу репродуктывно-кратыўну, Выдаўнцтво Наукове WSP, Кракў 1978. Зоб. такжэ: Ј. Хензел: Обученіе русскому језыку репродуктывно-кратыўным млетодом. "Русскіј јазык за рубіежом" 1988, нр 2.

² Дорота Дзевановска, Јадвіга Шчэсїнак, Подрэчннк експерыменталны до науки језыка росыјскаго для учнїов класы пїатей, под ред. Јануша Хензла, Выдаўнцтво Наукове WSP, Кракў 1985.

³ Зоб. Дорота Дзевановска, Wсказўкы для учнїов класы пїатей користајацых з подрэчннка експерыменталного до науки језыка росыјскаго, Выдаўнцтво Наукове WSP, Кракў 1985. Зоб. такжэ Дорота Дзевановска, Јануш Хензел, Порадннк для научыцелл до експерыменталного подрэчннка језыка росыјскаго для класы V, Выдаўнцтво Наукове WSP, Кракў 1986.

⁴ Зоб. Program Szkoły Podstawowej. Језык Росыјскл. Класы V - VIII, WSiP, Warszawa 1983.

⁵ Zenon Harczuk, Władysław Figarski, Alisa Pawlik, Језык росыјскл. Класа V, WSiP, Warszawa 1983.

Дорота Дзевановска

АНАЛІЗ ЭМПІРЫЧЕСКИХ ДАННЫХ ПОЛУЧЕННЫХ В ХОДЕ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ РЕПРОДУКТИВНО-КРЕАТИВНЫМ МЕТОДОМ В 5-М КЛАССЕ

В статье обсуждаются результаты тестов, исследующих уровень артикуляционной и интонационной корректности, а также уровень сформированности умений говорить, читать и писать у учащихся экспериментального и контрольного классов. Полученные данные доказывают эффективность обучения репродуктивно-креативным методом в 5-м классе восьмилетней польской школы (на первом году обучения).